

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	11
------------	----

1. BÖLÜM MALAZGİRT'İN SONRASI: ANADOLU'DA KURULAN İLK TÜRK DEVLETLERİ

DÂNIŞMENDLİLER.....	15
Dânişmend Gümüştekin Ahmed Gazi.....	16
<i>Dânişmend Gazi'nin Antakya Prinkepsi Bohemund'u</i> <i>Esir Edişi (1100)</i>	17
<i>1101 Yılı Haçlı Seferleri ve Dânişmend Gümüştegin</i> <i>Ahmed Gazi</i>	19
<i>Dânişmend Gümüştegin Ahmed Gazi'nin Malatya'yı Fethi</i>	20
Emîr Gazi.....	22
<i>Emîr Gazi'nin Yardımıyla Mesud'un Türkiye Selçuklu</i> <i>Sultanı Olması</i>	23
<i>Emîr Gazi-Belek Gazi İttifakı ve Mengüçükoğulları ile İlişkiler</i>	26
<i>Emîr Gazi-Sultan Mesud İttifakı ve Malatya'nın</i> <i>Dânişmendlilerin Eline Geçmesi</i>	27
<i>Emîr Gazi-Artuklu Dâvud Mücadelesi (1125)</i>	28
<i>Melik Arab'ın Sultan Mesud ve Emîr Gazi'ye Karşı Mücadelesi</i>	28
<i>Emîr Gazi-Bizans İmparatorluğu İlişkileri</i>	31
<i>Emîr Gazi'nin Ermeni ve Haçlılar ile İlişkileri</i>	32
<i>Emîr Gazi-Bizans İmparatorluğu İlişkileri</i>	33
Melik Muhammed (1134-1142).....	34
<i>Melik Muhammed'in Keysun (Göksün) Şehrini Kuşatması</i> <i>(1136-1137)</i>	36
<i>Melik Muhammed'in Aynüddeve'yi Uzaklaştırması</i>	37
<i>Melik Muhammed'in Kilikya ve Karadeniz Bölgesi'ne</i> <i>Yaptığı Akımlar</i>	37
<i>Bizans İmparatoru Ioannes Komnenos'un Niksar Kuşatması</i> <i>(1139 -1140)</i>	38
Melik Zünnûn ve Melik Yağıbasan.....	41

ARTUKLULAR.....	51
Hısn-ı Keyfa Artukluları (1102-1281).....	54
Mardin Artukluları (1106 – 1409).....	60
Harput Artukluları (1185-1233).....	76
Artuklu Devleti'nin Siyasî ve İdarî Yapısı.....	79
İnşa ve İmar Faaliyetleri.....	80
İktisadî ve İçtimaî Hayat.....	82
İlim ve Kültür.....	83
SALTUKLULAR.....	89
Ebu'l-Kasım Saltuk ve Saltuklu Beyliği'nin Kuruluşu.....	91
Ali b. Ebu'l-Kasım.....	92
Ziyaeddin Gazi.....	93
II. İzzeddin Saltuk.....	93
Nâsıreddin Muhammed.....	96
Mama Hatun.....	97
Alâeddin Melikşah.....	97
Saltuklular'ın Yıkılışı.....	98
İktisadi Hayat.....	99
Sanat ve Mimari.....	99
4 MENGÜCÜKLÜLER.....	101
Kemah-Erzincan Mengüçüklüleri.....	103
Divriği Mengüçüklüleri.....	108
Sanat ve Mimari.....	111
İktisadi, Sosyal ve Kültürel Hayat.....	111
AHLATŞAHLAR.....	115
Sökmen el-Kutbî ve Ahlatşah Beyliği'nin Kuruluşu.....	116
Zahireddin İbrahim Devri (1111-1127).....	118
Devletşah Nâsıreddin Muhammed Sökmen (II. Sökmen) Devri (1128-1185).....	118
Seyfeddin Bektimur (1185-1193).....	122
Bedreddin Aksungur Hezar Dinarî Devri (1193-1198).....	123
El-Melikü'l-Mansur Muhammed Devri (1198-1207).....	124
İlim, Kültür ve Medeniyet.....	128
ÇAKA BEYLİĞİ.....	131
Çaka Bey'in Bizans Devleti Hizmetine Girmesi.....	131
Çaka Bey'in İzmir'e Gelmesi ve Beyliğin Kurulması.....	132
Bizans Devleti'ne Karşı Peçenek-Selçuklu-Çaka Beyliği İttifakı.....	134
Çaka Bey'in Ölümü ve Beyliğin Sona Ermesi.....	136

2. BÖLÜM
SELÇUKLULAR'IN SON YILLARI:
İKİNCİ BEYLİKLER DÖNEMİ

BATI ANADOLU VE AKDENİZ SAHASINDA
KURULAN TÜRK BEYLİKLERİ

SARUHAN OĞULLARI BEYLİĞİ.....	143
Kuruluş ve Genişleme Devri: Saruhan Bey.....	143
İhtişam Devri: İlyas Bey ve İshak Bey Dönemleri.....	146
İç Karışıklıklar ve Beyliğin Osmanlı Hakimiyetine Girişi.....	148
İmar, İskân, Sanat ve Mimari.....	150
İdari Teşkilât.....	151
İktisadi Hayat.....	151
İlim ve Kültür Hayatı.....	152
MENTEŞE OĞULLARI BEYLİĞİ.....	155
Kuruluş ve Genişleme Devri: Menteşe Ülkesi.....	156
Üç Kardeş: Mehmed Bey, Musa Bey ve Ahmed Bey Dönemleri.....	157
İç Karışıklıklar ve Beyliğin Osmanlı Hakimiyetine Girişi.....	158
İmar, İskân, Sanat ve Mimari.....	160
İdari Teşkilât ve İktisadi Hayat.....	161
İlim ve Kültür Hayatı.....	162
AYDIN OĞULLARI BEYLİĞİ.....	165
Kuruluş ve Genişleme Devri:	
Mübarizeddin Mehmed Bey (707-734/1307-1334).....	165
İhtişam Devri: I. Umur Bey (735-749/1334-1348).....	166
Beyliğin Osmanlı Hakimiyetine Girişi:	
Hızır Bey ve İsa Bey.....	168
İç Karışıklıklar ve Beyliğin Yıkılışı:	
II. Umur Bey ve Cüneyd Bey.....	170
İdari Teşkilât.....	172
İktisadi Hayat.....	172
İmar, İskân, Sanat ve Mimari.....	173
İlim ve Kültür Hayatı.....	174
KARASI BEYLİĞİ.....	177
Beyliğin Menşe'i.....	177
Beyliğin Kuruluşu.....	179
Saru Saltuk Türkmenleri ve Katalanlar.....	181

Süleyman Bey ve Yahşi Bey'in Faaliyetleri ile Karasi	
Mülkü'nün Süleyman Paşa'ya Verilmesi.....	182
Vakıf Kayıtlarında Karasi Bey ve Oğulları.....	184
SAHİB ATA OĞULLARI BEYLİĞİ.....	191
Sahib Ata Fahreddin Ali ve Ailesi.....	191
Kuruluş ve Gelişme Devri.....	193
Sahib Ata Oğulları Beyliği'nin Sona Ermesi ve	
Osmanlı Hakimiyetine Girişi.....	195
İktisadi Hayat.....	196
İlim ve Kültür Hayatı.....	197
İmar, İskan, Sanat ve Mimari.....	199
GERMİYAN OĞULLARI BEYLİĞİ.....	203
Beyliğin Adı ve Menşei.....	203
Germiyanoğulları'nın Kütahya ve Civarına Yerleşmeleri.....	204
Germiyanoğulları Beyliği'nin Kuruluşu.....	205
I. Yakub Bey Dönemi (1300-1340).....	205
Mehmed Bey Dönemi (1340-1361).....	208
Süleyman Şah Dönemi (1361-1387).....	209
II. Yakub Bey Devri (1387-1390, 1399-1429).....	210
Germiyanoğulları Beyliği'nin Osmanlı İdaresine	
Geçişi ve Sonu.....	212
Germiyanoğulları Beyliği'nde Teşkilât ve Kültür.....	213
Germiyanoğulları Beyliği'nde Sosyal ve Ekonomik Hayat.....	215
Germiyanoğulları Beyliği'nde İlim Hayatı ve Mimari.....	217
Germiyanoğulları Zamanında İmar Faaliyetleri.....	218
EŞREF OĞULLARI BEYLİĞİ.....	221
Beyliğin Kuruluşu ve İlk Yılları.....	221
Mehmed Bey ve II. Süleyman Bey Devirleri.....	225
HAMİD OĞULLARI BEYLİĞİ.....	231
Hamidoğulları Beyliği'nin Kuruluşu.....	231
Feleküddin Dündar Bey Dönemi.....	232
Hızır Bey Dönemi.....	236
Hüsameddin İlyas Bey.....	238
Kemaleddin Hüseyin Bey.....	240
Hamidoğulları Beyliği'nin Sona Ermesi.....	240
İNANÇ OĞULLARI BEYLİĞİ.....	247
İnanç Bey.....	251
İnanç Oğulları-İlhanlı İlişkileri.....	252
İlim ve Kültür Hayatı.....	253

TEKE OĞULLARI BEYLİĞİ.....	257
Yunus Bey ve Mahmud Bey Dönemleri.....	257
Sinâneddin Hızır Bey Dönemi.....	259
Mübârizüddin Mehmed Bey Devri.....	260
Osman Çelebi ve Beyliğin Son Yılları.....	262

ORTA ANADOLU VE KARADENİZ SAHASINDA KURULAN TÜRK BEYLİKLERİ

KARAMAN OĞULLARI BEYLİĞİ.....	269
Karamanoğulları'nın Kökeni ve Nure Sofu.....	270
Karaman Bey.....	270
I. Mehmed Bey.....	270
Güneri Bey.....	271
Yahşi Bey.....	272
Bedreddin İbrahim Bey.....	273
Ahmed Bey, Şemseddin Bey, Musa Bey ve Süleyman Bey.....	273
Alâeddin Ali Bey.....	274
<i>Eratna ve Kadı Burhaneddin Ahmed Beylikleri Münasebetleri</i>	274
<i>Memlûklarla Münasebetler</i>	274
<i>Osmanlılarla Münasebetler</i>	275
II. Mehmed Bey.....	277
Sarîmüddin İbrahim Bey.....	279
<i>Osmanlılarla Münasebetler</i>	280
<i>İbrahim Bey Devrindeki Diğer Münasebetler</i>	284
Karamanoğulları Beyliği'nin Yıkılışı.....	284
Karamanoğulları Beyliği'nde İdârî Teşkilât ve Kültür.....	285
ERATNALILAR (1327-1381).....	291
Umûmî Vâililiğine Kadar Emîr Eratna'nın	
Hayatı ve Faaliyetleri.....	291
<i>Eratna'nın Soyu ve Ailesi</i>	292
<i>Eratna'nın Emîrlik Devri Faâliyetleri</i>	294
Umûmî Vâililiğinde Sultanlığına Kadar Eratna'nın	
Faaliyetleri (1327-1343).....	297
<i>Celayirlilerle Münasebetleri</i>	297
<i>Memlûk Devleti İle Münâsebetleri</i>	298
<i>Dulkadır Beyliği İle Münâsebetleri</i>	298
<i>Çobanoğulları İle Münasebetleri ve Karanbük Savaşı</i>	299
Eratnalılar Devleti'nin Kuruluşu ve Yıkılışı (1343-1381).....	303
Alâeddin Eratna Bey ve Eratnalılar Devleti'nin Kuruluşu.....	303
<i>Sultan Alâeddîn Eratna'nın Merkez Seçtiği Şehirler</i>	306

<i>Sultan Alâeddîn Eratna'nın Ölümü ve Şahsiyeti</i>	307
Sultan Alâeddin Eratna'nın Ölümünden Eratnalılar'ın Yıkılışına (1352-1381).....	309
<i>Sultan Alâeddîn Eratna'nın Oğulları</i>	310
<i>Gıyâseddin Mehmed Bey ve İzzeddîn Cafer Bey Devirleri</i>	310
<i>Gıyâseddin Mehmed Bey'in İkinci Saltanat Dönemi</i>	314
Alâeddîn Ali Bey Devri.....	319
II. Mehmed Bey ve Eratnalılar Devleti'nin Son Yılları.....	323
<i>Vezir Burhaneddîn Ahmed'in Sultanlığını İlân Etmesi ve Eratnalı Devleti'nin Yıkılışı</i>	326
KADI BURHANEDDİN DEVLETİ.....	329
Devletin Kuruluşunu Sağlayan Gelişmeler.....	329
Kadı Burhaneddin Devleti Dönemi (1381-1398).....	333
İdarî Yapı.....	343
DULKADİR BEYLİĞİ.....	347
Zeynüddin Karaca Bey.....	348
Halil Bey.....	350
Sevli Bey.....	351
Sadaka Bey.....	352
Nasreddin Mehmed Bey.....	353
Süleyman Bey.....	354
Melik Arslan Bey.....	354
Şahbudak Bey.....	355
Şehsuvar Bey.....	355
Şahbudak Bey (İkinci Beyliği).....	356
Alâüddevle Bozkurt Bey.....	356
Şehsuvaroğlu Ali Bey.....	357
İdari Teşkilat.....	358
Ordu.....	360
İktisadi Hayat.....	360
İmar, İskân, Mimari.....	362
RAMAZAN OĞULLARI BEYLİĞİ.....	365
Beyliğin Tarih Sahnesine Çıkışı.....	366
Sarımüddin İbrahim Bey.....	366
Şihâbeddin Ahmed Bey.....	367
II. İbrahim Bey.....	368
Beyliğin Osmanlı Devleti'ne Bağlanması.....	370
Ramazanoğulları Beyliği'nin Sonu.....	373
Bayındırlık ve İmar Faaliyetleri.....	374

PERVÂNE OĞULLARI BEYLİĞİ.....	377
Muinüddin Süleyman Pervâne.....	377
Muinüddin Süleyman Pervâne'nin Moğol Siyaseti ve Sinop'un Fethi.....	378
Kuruluş ve Gelişme Devri.....	382
Mühezzebüddin Mesud Devri.....	383
Pervâne Oğulları Beyliği'nin Sona Ermesi.....	385
İktisadi Hayat.....	385
İlim ve Kültür Hayatı.....	385
İmar, İskân, Sanat ve Mimari.....	386
SELÇUKLU UC BEYLİĞİ: ÇOBANOĞULLARI.....	389
Çobanoğulları Uc Beyliğinin Ortaya Çıkışı.....	390
Hüsameddin Çoban Bey Dönemi.....	390
Alp Yörük/ Alp Yürek Dönemi.....	396
Muzaffereddin Yavlak Arslan Dönemi.....	398
Şehzade Kılıç Arslan'ın Çobanoğulları Topraklarında Kısa Süreli Yönetimi.....	400
Nâsireddin Mahmud Bey Dönemi ve Beyliğin Sonu.....	401
Çobanoğulları Beyliğinin Anadolu Türk Tarihindeki Yeri.....	403
CANDAROĞULLARI BEYLİĞİ.....	409
Candarogulları Beyliği'nin Kuruluş, Gelişme ve Yıkılış Dönemleri.....	410
Şemseddin Yaman Candar.....	410
I. Süleyman Paşa.....	411
I. İbrahim Bey.....	412
Âdil Bey.....	413
Kötürüm Bâyezid Bey.....	414
II. Süleyman Paşa.....	415
İsfendiyar Bey.....	416
II. İbrahim Bey.....	418
İsmail Bey ve Candarogulları Beyliği'nin Sona Ermesi.....	419
Kızıl Ahmed Bey'in Candarogulları Beyliğini Canlandırma Teşebbüsü.....	420
Candarogulları Beyliği'nin Anadolu Türk Tarihindeki Yeri.....	421
TACEDDİN OĞULLARI BEYLİĞİ.....	427
Taceddin Bey.....	427
Mahmud Çelebi.....	431
Hüsameddin Hasan Bey.....	436
Beyliğin Osmanlı Hakimiyetine Girmesi.....	437
YAZAR ÖZGEÇMİŞLERİ.....	441

ÖNSÖZ

1071 Malazgirt zaferinden sonra birçok Türk beyi Sultan Alp Arslan tarafından Anadolu'nun fethiyle görevlendirildi. Anadolu XI. yüzyılın son çeyreği içinde bu beyler tarafından fethedilmeye başlandı ve Anadolu topraklarında Saltuklular, Danişmendliler, Mengüçük-lüler, Artuklular başta olmak üzere çok sayıda beyliğin temelleri atıldı. Bu beylikler kısa süre içerisinde Anadolu'yu bir Türk yurdu haline getirmenin yanı sıra, iktisadi, sosyal, kültürel ve mimari alanında önemli başarılar göstererek Anadolu'da Türk-İslam medeniyetinin gelişmesine büyük katkılar sağladılar. Bu beyliklerden günümüze ulaşan cami, medrese, kümbet, türbe gibi yapılar günümüzde de en önemli zenginliklerimiz arasında kabul edilmektedir.

Türkiye Selçuklularının Anadolu'da hâkimiyet tesis etmesiyle birlikte siyasi varlıkları sona eren bu Türk beyliklerinin yerini, bu defa Selçuklular'ın son döneminde Anadolu'nun muhtelif şehirlerinde kurulan yeni Türkmen beylikleri aldı. Anadolu'nun fiilen Moğol istilası altında bulunduğu bir dönemde kurulan bu beylikler, bu coğrafyada son derece önemli siyasi roller üstlendikleri gibi ilmî ve kültürel yönden de önemli eserler ortaya koydular. Bu beylikler içerisinde Batı Anadolu'da kurulan Aydın, Saruhan, Karası ve Mentеше oğulları bilhassa denizcilik alanında önemli başarılar elde ettikleri gibi, kuruldukları coğrafyada Türkmen unsurun kök salmasına da büyük katkılar sağladılar. Bu coğrafya, XIV. yüzyılda Anadolu'ya uğrayan meşhur Faslı seyyah İbn Battûta'nın da gayet açık bir şekilde ifade ettiği üzere, iktisadi yapının en önemli temsilcisi konumundaki ahi birliklerinin de en güçlü şekilde temsil edildiği bölge olma özelliğine de sahipti. Diğer taraftan Orta Anadolu'da kurulan Germiyanogulları, Karamanogulları, Kadı Burhaneddin Devleti ve Eratnalılar gibi beylikler Selçuklu ve İlhanlı siyaset geleneğinin en önemli temsilcisi konumundaki son derece güçlü beyliklerdi. Bunlar içerisinde bilhassa Karamanogulları, altı yüz asırlık bir medeniyeti kuracak olan Osmanlı Devleti'nin kuruluş döneminde en fazla uğraştığı, hakimiyet mücadelesi içerisinde girdiği devlet olma özelliğine de sahipti.

Anadolu Beylikleri sadece siyasi bakımından değil sosyal ve kültürel bakımdan da önemli eserlerin ortaya çıkmasına büyük ölçüde katkı sağladılar. Arapça ve Farsça'dan çok sayıda eser tercüme edildiği gibi orijinal eserler de bu dönemde telif edildi. Mesela ilk Mevlid-i Şerif bu dönemde kaleme alındı. Bu döneme ait çok sayıda cami, medrese, türbe, zaviye, hamam, kervansaray dönemin mimari bakımından zenginliğini ortaya koymaktadır. Beyliklerin bu mirasını devralan Osmanlılar bu medeniyeti daha da ileriye götürerek Türk-İslam medeniyetinin çok önemli bir seviyeye ulaşmasına katkı sağladılar.

Elinizdeki bu kitap, Anadolu'daki Türk tarihinin pek fazla incelenmeyen bir dönemini ele alması bakımından tarih öğrencilerine ve tarih sevdalarına mütevazı bir katkı sunmayı hedeflemektedir. Eser, uzunca bir dönemi konu edinmesi dolayısıyla, Malazgirt Sonrası Dönemde Kurulan İlk Beylikler ve Selçuklu Devleti'nin Dağılma Devrinde Kurulan Beylikler olmak üzere iki temel bölüm halinde hazırlanmış, bölümlerin tasnifinde kronoloji esas alınmıştır. Birbirinden değerli, sahasında uzman meslektaşlarımızın kaleme aldığı bölümler eserin zenginleşmesini sağlamıştır. Bu bağlamda, yoğun mesailerine rağmen esere yazdıkları bölümlerle katkı sağlama lütfunda bulunan değerli hocalarım ve meslektaşlarım Prof. Dr. Abdülkerim Özaydın, Prof. Dr. Kemal Göde, Prof. Dr. Feridun Emecen, Prof. Dr. Fahameddin Başar, Prof. Dr. Mustafa Daş, Prof. Dr. Mustafa Demir, Doç. Dr. Muharrem Kesik, Doç. Dr. Cevdet Yakupoğlu, Yrd. Doç. Dr. Arif Sarı, Yrd. Doç. Dr. Recep Yaşa, Yrd. Doç. Dr. Sait Kofoglu, Yrd. Doç. Dr. Zehra Odabaşı, Yrd. Doç. Dr. Yahya Başkan, Yrd. Doç. Dr. Vedat Turğut, Arş. Gör. Hüseyin Erkan Bedirhanoglu'na minnet ve şükranlarımı ifade etmek isterim. Bu kitap onların destekleri sayesinde ortaya çıktı.

Bu çalışmanın hazırlanması sırasında pek çok meslektaşımın yardım ve desteğini gördüm. Böylesi bir eserin hazırlanması fikrinin zihnimde oluşmasını Prof. Dr. Tufan Gündüz'e borçluyum. Yaklaşık iki yıl süren hazırlık döneminde kıymetli desteğini ve teşviklerini sürekli yanımda hissettirdi. Kendisine müteşekkirim. Yine, kitabın tamamlanmasından sonra son okumalarını yaparak önemli ölçüde katkı sağlayan öğrencilerim Neslican Akman ve Tuğba Başar'a da teşekkür ederim. Son olarak bu seriyi hazırlayarak öğrencilerimiz açısından büyük bir açığın kapatılmasına katkı sağlayan Grafiker Yayınları'na da teşekkür ederim.

Haşim Şahin
Serdivan-2016